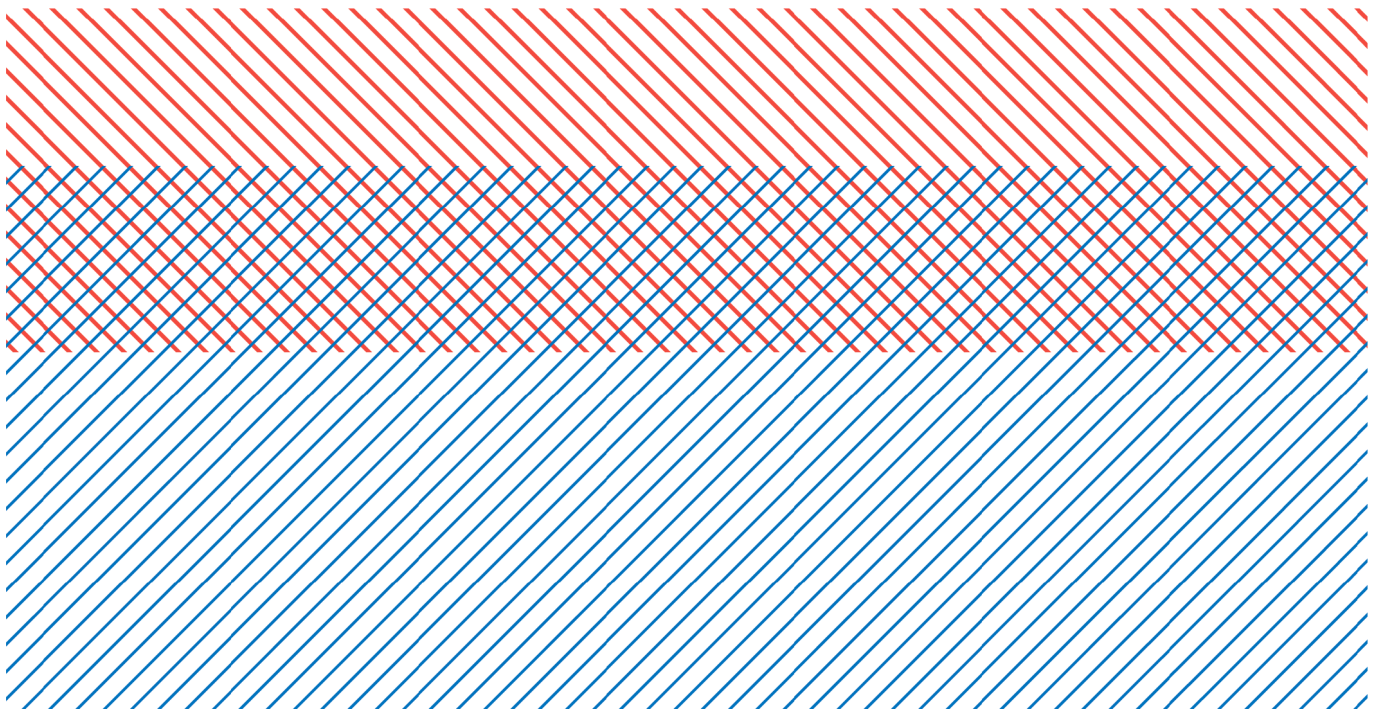

Notat

Forløbsprogram for mennesker med psykisk lidelse og samtidigt misbrug

Eksempel på anvendelse af SØM

Rasmus Højbjerg Jacobsen og Mette Verner

*Forløbsprogram for mennesker med psykisk lidelse og samtidigt misbrug
Eksempel på anvendelse af SØM*

© VIVE og forfatterne, 2018

Projekt: 11225

VIVE – Viden til Velfærd
Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd
Købmagergade 22, 1150 København K
www.vive.dk

VIVE blev etableret den 1. juli 2017 efter en fusion mellem KORA og SFI. Centeret er en uafhængig statslig institution, som skal levere viden, der bidrager til at udvikle velfærdssamfundet og den offentlige sektor. VIVE beskæftiger sig med de samme emneområder og typer af opgaver som de to hidtidige organisationer.

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Dette notat afrapporterer et af flere eksempler på beregninger, der har til formål at vise, hvordan den første version af den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) kan anvendes.

Eksemplerne indeholder økonomiske beregninger med udgangspunkt i konkrete indsatser med de særlige forhold, der gør sig gældende for hver af dem. Notaterne afrapporterer de overvejelser vedrørende målgruppeafgrænsning, opgørelse af omkostninger, effekter, konsekvenser og fortolkninger af resultater, der er gjort i forbindelse med anvendelsen af SØM.

Alle eksemplerne baseres på estimater fra SØMs vidensdatabase med det formål at demonstrere, hvordan de kan bruges og hvilke begrænsninger, de har.

Den bedste beregning opnås, hvis brugeren har mere præcise estimater for den konkrete indsats og målgruppe, som analysen vedrører. Hvis man ikke har dette vidensgrundlag til rådighed, kan man lave mere overordnede analyser baseret på SØMs estimater.

Sideløbende med notatet kan man downloade Excel-versionen af de beregninger, der er med i notatet, og heri kan man få mere detaljerede oplysninger om resultaterne af beregningerne, ligesom de eventuelt kan anvendes som afsæt for nye beregninger.

Notaterne med eksempler på beregninger er udarbejdet af VIVE og Incentive for Socialstyrelsen.

Forfatterne
Januar 2018

Indhold

Om SØM	5
1 Om casen – Forløbsprogrammet	6
1.1 Formål med notatet	6
1.2 Indsatsens indhold	6
2 Hvordan kan SØM anvendes?	7
2.1 Om indsatsen	7
2.2 Omkostninger	8
2.3 Effekt	9
2.4 Konsekvenser	10
2.5 Resultater	11
3 Konklusion	14
Bilag 1 Økonomiske konsekvenser som medregnes i SØM	15

Om SØM

Det koster penge at implementere og drive en social indsats. Til gengæld kan den bidrage til at forbedre livskvalitet og kompetencer hos de borgere, der modtager den.

Samtidig kan den positive effekt på en udsat borgers liv medføre, at forbruget af en række offentlige ydelser og andre aktiviteter påvirkes. Det vil typisk betyde, at det offentlige kan spare penge andre steder og måske få højere skatteindtægter, hvis borgeren kommer i beskæftigelse. Hvis for eksempel en social indsats reducerer stofmisbruget hos modtageren af indsatsen, kan det have betydning for den offentlige økonomi på mange måder. En række udenlandske undersøgelser har for eksempel dokumenteret, at stofmisbrugere har mindre behov for sundhedsydelser i perioder, hvor de er stoffri. De får også mindre behov for at blive behandlet for følgesygdomme af deres misbrug, og de bliver udsat for færre ulykker med skadestuebesøg eller indlæggelser til følge. På den måde kan en social indsats opfattes som en investering. Ud over et menneskeligt afkast kan den også give et økonomisk afkast, som helt eller delvist kan opveje indsatsens omkostninger. SØM kan hjælpe kommuner og andre med at vurdere omkostninger og de forventede økonomiske konsekvenser ved sociale indsatser over fx to, fem eller ti år. De økonomiske konsekvenser fordeles på stat, region, og kommune.

SØM forudsætter en række input fra brugeren, som danner grundlaget for beregningen af nettogevinsten for det offentlige ved en social indsats. Hvor præcist estimatet bliver, afhænger af kvaliteten af dette input. Det er vigtigt at understrege, at det alene er offentlige budgetøkonomiske konsekvenser, der belyses, og ikke andre afledte samfundsøkonomiske konsekvenser. Det gælder ikke mindst en række konsekvenser for borgerne, der modtager den sociale indsats, som kan være svære at kvantificere (fx betydning for trivsel mv.).

SØM er således målrettet økonomiske analyser af konkrete sociale indsatser.

SØM består af to hoveddele:

For det første et **beregningsredskab** til beregningen af indsatsernes omkostninger og budgetøkonomiske konsekvenser. Her skal brugeren indtaste de tal, som beregningen skal basere sig på. Det er tal vedrørende indsatsens omkostninger, dens effekt på deltageren, de afledte konsekvenser for det offentlige samt priser. De økonomiske konsekvenser, der kan medtages, er fx modtagelse af overførselsindkomst, brug af sundhedsydelser, udgifter som følge af kriminalitet og brug af kommunale tilbud som herberg m.m.

For det andet en **vidensdatabase** om effekter af sociale indsatser samt estimater til at beregne de økonomiske konsekvenser for forskellige målgrupper. Effektstørrelserne i databasen bygger på viden fra effektundersøgelser af indsatserne fra både Danmark og udlandet. Derudover er der i databasen indlagt estimater for konsekvenserne og deres priser. Konsekvensestimaterne har desuden en tidsmæssig profil, dvs. et bud på, hvor lang tid den økonomiske konsekvens varer.

Den første version af SØM dækker voksenområdet, og modellens indhold er nærmere beskrevet i en dokumentationsrapport, der kan findes på Socialstyrelsens hjemmeside.

1 Om casen – Forløbsprogrammet

1.1 Formål med notatet

Formålet med dette notat er at illustrere og vejlede i, hvordan SØM kan anvendes i forbindelse med en indsats, hvor en række særlige forhold gør sig gældende:

- Målgruppen for indsatsen dækker over flere af målgrupperne i SØMs vidensdatabase
- Omkostningerne ved indsatsen er ukendte og medtages derfor ikke
- Der er ikke noget klart effektmål for indsatsen
- Antallet af borgere, der er i målgruppen for indsatsen, er svært at bestemme.

Eksempelberegningen tager afsæt i et forløbsprogram for borgere med psykisk sygdom og samtidigt misbrug.

1.2 Indsatsens indhold

Forløbsprogrammet foregår i et samarbejde imellem Region Sjælland og de 17 kommuner i regionen.¹ Programmet er rettet imod borgere med psykisk sygdom og samtidigt misbrug af alkohol eller euforiserende stoffer.

Programmets hovedindhold er, at der skal ske en koordinering af indsatsen over for borgeren. Hertil anvendes en koordinerende indsatsplan som det centrale samarbejdsredskab i forhold til at sikre en samtidig og koordineret indsats for mennesker på 18 år eller ældre med en psykisk lidelse og samtidigt misbrug. Planen udarbejdes på et koordinationsmøde, hvor borgeren, pårørende og fagprofessionelle er samlet. Planen indeholder en beskrivelse af den specifikke indsats for borgeren, og man kan derfor ikke forvente, at alle borgere modtager samme type indsats

Målet med forløbsprogrammet og arbejdet med de koordinerende indsatsplaner er at skabe kvalitet og sammenhæng i forløbet for mennesker med psykisk lidelse og samtidigt misbrug.

Der er ikke specificeret noget effektmål for programmet, og antallet af deltagere er ikke på forhånd fastlagt. Regionen oplyser dog, at der i 2016 var 1.790 personer i målgruppen, der havde fået diagnosticeret deres psykiske lidelse og samtidige misbrug.

¹ Se mere om forløbsprogrammet her: http://www.regionsjaelland.dk/sundhed/geo/psykiatrien/om_psykiatrien/for-fagpersoner/projekt-styrket-indsats-for-dobbeltdiagnosticerede/Sider/Forl%C3%B8bsprogram-for-mennesker-med-psykiske-lidelser-og-samtidigt-misbrug.aspx

2 Hvordan kan SØM anvendes?

I dette afsnit gives et eksempel på, hvordan det er muligt at anvende SØM til at få viden om omkostninger og økonomiske konsekvenser forbundet med indsatsen i den konkrete case.

Afsnittet er inddelt i fem underafsnit, der hver ser på følgende elementer i SØM (det svarer til de trin, man skal igennem, når man laver en beregning i SØM):

- Om indsatsen (Hvem er målgruppen for indsatsen?)
- Omkostninger og deltagere (Hvor meget koster indsatsen? Og hvor mange deltagere er der?)
- Effekt (Hvilken effekt kan indsatsen forventes at have på deltagerne?)
- Konsekvenser (Hvilke økonomiske konsekvenser forventes der som følge af den forventede effekt?)
- Resultater (Hvad viser analysen om indsatsens omkostninger, økonomiske konsekvenser og nettogevinster?)

I hvert af de fem afsnit diskuteres, hvordan og i hvilket omfang SØMs vidensdatabase kan anvendes til beregninger for indsatsen.

2.1 Om indsatsen

I denne del af modellen skal man – ud over at navngive indsatsen og evt. indtaste en mere detaljeret beskrivelse af indsatsen – først og fremmest angive den målgruppe, SØM skal anvende som udgangspunkt for beregningen. Formålet med at vælge målgruppe er, at beregningen baseres på de estimater fra vidensdatabase, der er bedst egnede til vurdere de økonomiske konsekvenser i det konkrete tilfælde

Det er vigtigt, at målgruppen i SØM og målgruppen for indsatsen ligner hinanden, hvis brugeren ønsker at basere beregninger helt eller delvist på estimaterne i SØMs vidensdatabase. Estimaterne i SØMs vidensdatabase er således udregnet ud fra præcist definerede målgrupper, og det kan ikke forventes, at estimaterne for andre (heller ikke beslægtede) målgrupper vil være de samme. Passer målgrupperne således ikke godt sammen, skal resultater baseret på vidensdatabase fortolkes med særlig varsomhed, eller vidensdatabase bør ikke anvendes til beregning af økonomiske konsekvenser af indsatsen.

Forløbsprogrammets målgruppe er opdelt i to:

- Gruppe 1: Borgere med psykiske lidelser og samtidigt misbrug, og som har komplekse sociale problemstillinger (udredte såvel som ikke udredte).
- Gruppe 2: Borgere med psykiske lidelser, som behandles i sygehuspsykiatrien, og som har et samtidigt misbrug (udredte såvel som ikke udredte).

Målgruppen er borgere i disse to grupper, der er 18 år og opefter, og som er bosiddende i de 17 kommuner i Region Sjælland.

I SØMs vidensdatabase findes der estimater for følgende målgrupper, der dækker mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug:

- Mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug defineret som:

- alkoholmisbrug, ingen psykiatrisk sygehuskontakt
- alkoholmisbrug, psykiatrisk sygehuskontakt
- substitutionsbehandling, ingen psykiatrisk sygehuskontakt
- substitutionsbehandling, psykiatrisk sygehuskontakt
- ingen substitutionsbehandling (18-25 år), ingen psykiatrisk sygehuskontakt
- ingen substitutionsbehandling (18-25 år), psykiatrisk sygehuskontakt
- ingen substitutionsbehandling (25-65 år), ingen psykiatrisk sygehuskontakt
- ingen substitutionsbehandling (25-65 år), psykiatrisk sygehuskontakt

Der er således tale om i alt otte målgrupper i SØM, hvori forløbsprogrammets deltagere potentielt kan optræde.

Ifølge Region Sjælland har de fleste personer, der indtil videre har været i forløbsprogrammet, været i kontakt med sygehuspsykiatrien (dvs. tilhører Gruppe 2). Vi vælger derfor at begrænse den videre analyse til at se på de SØM-målgrupper, der vedrører personer, der har været i kontakt med sygehuspsykiatrien. Der er fire målgrupper i SØM, som kan indeholde personer fra forløbsprogrammets Gruppe 2.

Da de enkelte målgrupper ikke enkeltvis er repræsentative for indsatsens samlede målgruppe, vil vi ikke gennemføre en samlet beregning for forløbsprogrammet, men i stedet gennemføre fire forskellige SØM-beregninger, hvor vi anvender estimaterne for hver af de relevante målgrupper. De fire målgrupper, der anvendes, er altså (vi anvender betegnelserne A-D i det efterfølgende):

- A: Mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug: alkoholmisbrug, psykiatrisk sygehuskontakt
- B: Mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug: substitutionsbehandling, psykiatrisk sygehuskontakt
- C: Mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug: ingen substitutionsbehandling (18-25 år), psykiatrisk sygehuskontakt
- D: Mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug: ingen substitutionsbehandling (25-65 år), psykiatrisk sygehuskontakt

Resultatet af beregningen vil dermed kunne bidrage med oplysninger om, hvor meget de forventede økonomiske konsekvenser af forløbsprogrammet afhænger af, hvilken SØM-målgruppe der anvendes i beregningen.

2.2 Omkostninger

I dette trin skal man angive, hvor mange deltagere der er i indsatsen, og hvor meget den koster.

Antal deltagere

I Region Sjælland har man identificeret 1.791 personer, der er diagnosticeret med psykisk sygdom og samtidigt misbrug. Det præcise deltagerantal afhænger dog af, hvor mange personer der siger ja til at deltage i forløbsprogrammet. Regionen anfører desuden, at man skal være opmærksom på, at der forventeligt er et stort mørketal af borgere inden for dette område, da en registrering kræver, at borgeren er udredt for både det psykiske problem og misbrugsproblemet. Det er derfor ikke muligt at angive det præcise deltagerantal, som både kan være større eller mindre end de 1.791 personer. I lyset heraf vælger vi at udregne, hvad den budgetøkonomiske gevinst kan være for hver af de fire

målgrupper A-D for én deltager, hvorefter der kan ganges op til det antal deltagere, der anses for mest realistisk.²

Omkostninger

Forløbsprogrammet betyder at der skal bruges ressourcer til koordineringsmøder mellem medarbejdere fra forskellige institutioner

Imidlertid er det meget forskelligt, hvor mange medarbejdere, der deltager i disse møder, ligesom en vis del af medarbejderne også i fravær af forløbsprogrammet ville have deltaget i møder om borgeren. Med andre ord er det sandsynligt at det øgede ressourceforbrug til møder helt eller delvist opvejes af bortfald af andre aktiviteter.

På grund af usikkerheden om omfanget af indsatsen meromkostninger, laves SØM-beregningen uden at medtage omkostninger. Det betyder, at resultaterne udelukkende indeholder de afledte økonomiske konsekvenser. Hvis der senere opnås mere præcis viden om indsatsens omkostninger, kan disse inkluderes i beregningen, og nettogevinsten ved indsatsen kan udregnes som bruttogevinsten minus omkostningerne.

2.3 Effekt

I dette trin skal brugeren angive et skøn for, hvilken effekt indsatsen forventes at have på deltagerne. Hermed menes, hvordan og i hvilket omfang situationen for den udsatte borger forventes at ændre sig som følge af indsatsen. Hvis der ikke sker nogen ændring, vil der heller ikke opstå afledte økonomiske konsekvenser.

Det betyder også, at hvis man ikke har noget effektmål for sin indsats, dvs. et mål for, hvordan deltagerne påvirkes, så kan man ikke angive en effektstørrelse og heller ikke beregne de økonomiske konsekvenser.

Der er ikke noget klart effektmål for forløbsprogrammet, ud over at borgeren skal opleve "kvalitet og sammenhæng i forløbet", jf. afsnit 1.2. Da man ikke har noget konkret mål for, hvordan deltagerens situation faktisk ændres som følge heraf, kan man ikke umiddelbart vurdere de økonomiske konsekvenser

En af de underliggende årsager til arbejdet med forløbsprogrammet er dog, at den manglende koordinering af indsatsen kan betyde, at borgeren ikke får den behandling, der er brug for. For eksempel vil psykiatrien vente med at behandle, hvis borgeren har et igangværende misbrug, og tilsvarende vil institutioner for misbrugsbehandling som udgangspunkt ikke optage personer med (ubehandlet) psykisk sygdom. Denne onde cirkel kan evt. brydes som følge af, at forløbsprogrammet betyder et samarbejde med og omkring borgeren med psykisk lidelse og samtidigt misbrug.

Hvis der implicit i indsatsen er et ønske om, at borgerne ud over at opleve kvalitet og sammenhæng i forløbet, også skal opnå forbedring med hensyn til symptomer på psykisk sygdom og deres misbrugsproblem, kan SØM-effektmålet for de fire målgrupper udvalgt i afsnit 2.1 anvendes som et bud på en forventet effekt af programmet. For alle målgrupperne for mennesker med psykiske problemer

² I forbindelse med udvælgelse af antal deltagere til en beregning er det vigtigt at være opmærksom på, at de udregnede konsekvenser er multiplikative i antal deltagere. Det vil sige, resultatet for 50 deltagere er 10 gange resultatet for 5 deltagere, hvis omkostningen for 50 deltagere også er 10 gange så stor som for 5 deltagere. Derfor vil det i en beregning ikke være så vigtigt, hvor mange deltagere man vælger, hvis blot omkostningerne passer til det antal deltagere, der er valgt.

og samtidigt misbrug er SØM-effekt målet, at borgerne oplever forbedret psykisk helbred samt kommer ud af deres misbrug (målt på den måde, at borgerne i de efterfølgende år ikke har kontakt til psykiatrien og ikke er i misbrugsbehandling).

Med hensyn til størrelsesordenen af effekten, vælger vi at slå op i vidensdatabasen under "Viden om effektstudier". Ved målgruppen "Mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug"³, indeholder de fremviste studier, hvor der findes effektstørrelser i databasen, to indsats typer, nemlig

- "Gruppeterapi med kognitiv adfærdsterapi"
- "Integrated treatment"⁴

Da der i forløbsprogrammet i høj grad er tale om en koordineret indsats af flere forskellige instanser, vælger vi at tage udgangspunkt i den opgivne effektstørrelse fra "Integrated treatment" på 0,14, hvilket svarer til en succesrate på 7 %.

Sammenligningen i de effektstudier, der ligger til grund for estimatet, er "sædvanlig indsats", hvilket også er en passende sammenligning for forløbsprogrammet, idet forløbsprogrammet er et ekstra tilbud til borgerne. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at "sædvanlig indsats" kan være meget forskellig, alt efter hvilket kontekst, effektstudiet dækker.

Da der imidlertid er stor usikkerhed om, hvorvidt effekt målet er relevant for indsatsen, vil vi anbefale, at man beregner resultatet med en succesrate for alternative antagelser om effekten, fx 5 og 10 % for at afdække, hvor stort et spænd i resultaterne, dette medfører. Da vi for forløbsprogrammet ikke har medtaget omkostninger i beregningen, vil en sådan beregning blot vise, at de økonomiske konsekvenser er dobbelt så store for 10 %-succesrate som for 5 %-succesrate. Derfor gennemfører vi i praksis kun beregningen for 5 %.

Resultaterne af beregningen skal fortolkes varsomt, fordi indsatsen ikke har noget egentligt effekt mål. Det betyder, at det er usikkert, hvorvidt de anvendte konsekvens-estimer er et godt bud på de konsekvenser, der følger af indsatsen. Det gælder både typen af konsekvenser og størrelsen på de konsekvenser, som medregnes.

2.4 Konsekvenser

I dette trin skal brugeren tage stilling til, hvilke konsekvenser man ønsker at medtage i beregningen. Dette valg træffes ud fra den viden, brugeren har om målgruppe og effekt mål for indsatsen.

For at man kan bruge konsekvensestimaterne i SØMs vidensdatabase, skal der være et godt sammenfald imellem

- Indsatsens målgruppe og SØM-målgruppen, og
- Indsatsens effekt mål og SØM-effekt målet

Som sagt er der ikke noget effekt mål for indsatsen, og vi laver beregningen for effekt målet, der er grundlag for SØMs konsekvensestimater. Det vil sige, at vi beregner de økonomiske konsekvenser

³ Denne er en samlet målgruppe i effekt delen af vidensdatabasen – og er ikke som for konsekvenserne delt op i 8 adskilte målgrupper.

⁴ Der er også andre indsats i effekt studierne i vidensdatabasen, men for disse studier indeholder databasen ikke effekt størrelser.

ved, at 5 % af deltagerne afslutter deres misbrug. Der er derfor ikke noget grundlag for at ændre i konsekvensestimaterne i dette tilfælde.

I Bilag 1 vises en oversigt over de medregnede konsekvenser.

2.5 Resultater

I de foregående afsnit har vi argumenteret for, hvordan man kan anvende SØM til en beregning for forløbsprogrammet ved at gennemføre følgende beregninger:

- En beregning for hver af de fire SØM-målgrupper for psykisk syge med samtidigt misbrug, som har været i kontakt med hospitalspsykiatrien, jf. afsnit 2.1.
- Beregningerne medtager ikke omkostninger for indsatsen, så der er tale om en bruttoopgørelse af de økonomiske konsekvenser for målgrupperne.

Med disse forudsætninger viser resultatet af beregningen de samlede forventede afledte økonomiske konsekvenser pr. person, der deltager i indsatsen. Hvis man ønsker at få de økonomiske konsekvenser for et større antal, kan resultatet for en person i dette tilfælde blot multipliceres op med det antal personer, man ønsker resultatet for.

Tabel 2.1 viser resultatet for de fire målgrupper A-D⁵.

Tabel 2.1 Økonomiske konsekvenser pr. deltager
(ved en succesrate på 5 % og en tidshorisont på 6 år), kr.

Målgruppe	Kr. pr. deltager
A: Mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug: alkoholmisbrug, psykiatrisk sygehuskontakt	16.425
B: Mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug: substitutionsbehandling, psykiatrisk sygehuskontakt	8.371
C: Mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug: ingen substitutionsbehandling (18-25 år), psykiatrisk sygehuskontakt	9.485
D: Mennesker med psykiske vanskeligheder og samtidigt misbrug: ingen substitutionsbehandling (25-65 år), psykiatrisk sygehuskontakt	15.520

Anm.: Tabellen viser de samlede afledte økonomiske konsekvenser. Der er ikke medtaget omkostninger i beregningen.

Kilde: Egen beregning på SØM.

Fra tabellen kan man se følgende:

- De afledte økonomiske konsekvenser er størst for målgruppe A, som er personer med psykisk lidelse og samtidigt alkoholmisbrug.
- Der er generelt tale om små økonomiske konsekvenser ved en succesrate på 5 %, idet disse pr. person kun er på højst ca. 16.000 kr.⁶

⁵ Mere detaljerede resultater kan findes ved at se i de SØM-regneark, der følger med casenotatet og i de tilsvarende pdf-output rapporter.

⁶ En af grundene til, at der er tale om små konsekvenser, er, at der for de målgrupper, der er medtaget i beregningen, er tale om relativt små grupper. Det betyder, at det alt andet lige vil være sværere at estimere konsekvenser, der er statistisk signifikante. Det kan således ikke afvises, at der ville kunne opnås flere positive konsekvenser, hvis det var muligt at gennemføre en samlet beregning for alle fire målgrupper.

Ud over det samlede tal for de økonomiske konsekvenser, er det også interessant at se på fordelingen på forskellige områder, jf. Tabel 2.2.

Tabel 2.2 Fordeling af de afledte økonomiske konsekvenser på områder for målgrupperne A-D ved en tidshorisont på 6 år

Område	A	B	C	D
I alt	16.425	8.371	9.485	15.520
Indkomstoverførsler	583	-79	2.546	670
Beskæftigelsesindsats	-179	0	0	0
Skat af indkomst	1.380	12	1.701	1.727
Sundhedsydelse	13.182	4.980	3.640	10.094
Politi, retsvæsen og kriminalforsorg	293	247	269	614
Uddannelse	0	0	-360	-112
Sociale serviceydelser	1.166	3.210	1.689	2.527
Omkostninger	0	0	0	0
Egne ydelser	0	0	0	0

Anm.: Tabellen viser de samlede afledte økonomiske konsekvenser. Der er ikke medtaget omkostninger i beregningen. De sociale serviceydelser, der indgår i beregningen, er: Alkoholmisbrugsbehandling, Stofmisbrugsbehandling (døgn), Stofmisbrugsbehandling (dag) og Herberg og forsorg

Kilde: Egen beregning på SØM.

Tabellen skal læses sådan, at et positivt tal svarer til en budgetøkonomisk gevinst for det offentlige, mens et negativt tal svarer til et budgetøkonomisk tab.

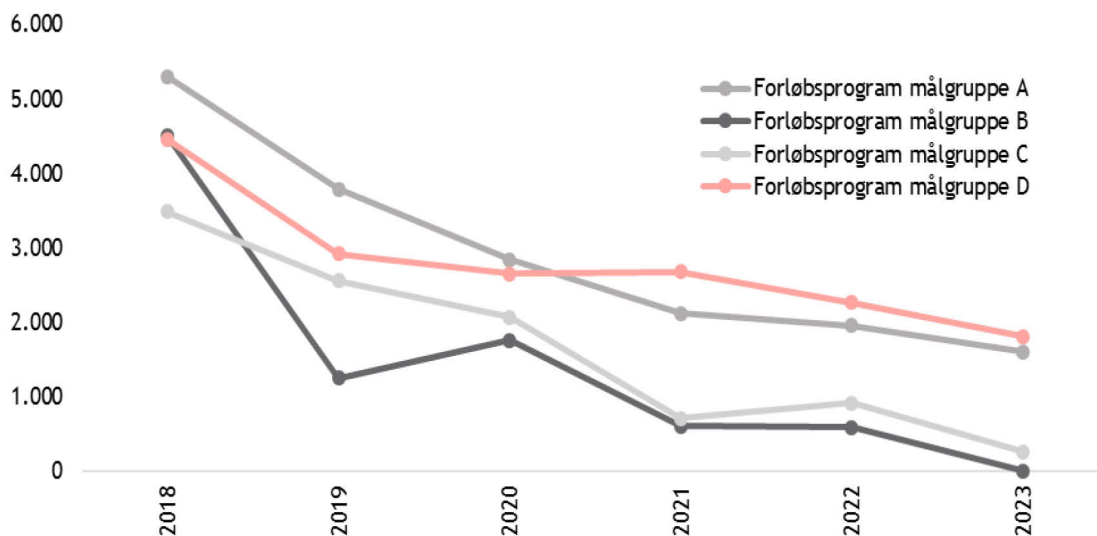
Tabellen viser, at de positive økonomiske konsekvenser i stort omfang falder inden for områderne: sundhedsydelser og sociale serviceydelser⁷ samt skat af indkomst. Overordnet er det især sundhedsudgifterne, der giver en forskel imellem grupperne. Det skyldes primært, at der er forskel på, hvor meget omfanget af somatiske og psykiatriske sygehusindlæggelser ændres som følge af effekten på deltagerne. Det er forventeligt, at der ved en succesfuld indsats over for mennesker med psykisk sygdom og samtidigt misbrug vil kunne spares på dette område, men det præcise beløb vil afhænge af, hvor stort et træk borgerne har på de enkelte ydelser. Besparelserne på de sociale serviceydelser kommer især som følge af forventninger til en reduktion af forbruget af herberg og forsorg samt i de forskellige typer af misbrugsbehandling.

Fordelingen af gevinster på underområderne betyder, at en stor del af positive økonomiske konsekvenser ved indsatsen vedrører regionen, pga. af ændringer i brugen af sygehuse, mens en mindre del vedrører kommunen og staten.

Ser man på fordelingen over tid, så ser billedet ud som i Figur 2.1.

⁷ Grunden til, at der optræder et tal for sociale serviceydelser i tabellen, selvom beregningen ikke viser nogen forskel for de usikre sociale serviceydelser, er, at der for nogle af de sociale serviceydelser ikke er tale om særligt usikre estimater. Dette gælder fx for behandling af alkoholmisbrug.

Figur 2.1 Fordeling af de afledte økonomiske konsekvenser over tid for målgrupperne A-D ved en tidshorisont på 6 år

Anm.: Tabellen viser de samlede afledte økonomiske konsekvenser. Der er ikke medtaget omkostninger i beregningen.
Kilde: Egen beregning på SØM.

Figuren viser, at der for alle fire målgrupper er de største økonomiske konsekvenser i det første år, mens de herefter aftager. Dette er en profil, der går igen for mange evalueringer og økonomiske målinger.

Samlet set kan det konkluderes, at det budgetøkonomiske resultat af beregningen er meget afhængig af, hvilken målgruppe man ser på, idet den budgetøkonomiske konsekvens er næsten dobbelt så stor for målgruppe A (den største) som for målgruppe B (den mindste). Derudover ses det, at resultaterne er positive, men at der er tale om relativt små økonomiske gevinster på 6 års sigt. Overordnet er der stor usikkerhed om de mulige økonomiske konsekvenser af forløbsprogrammet givet de informationer, der er om programmet.

3 Konklusion

Eksemplet i dette notat har vist, hvordan man inden for rammerne af SØM kan håndtere en indsats, hvor der ikke er noget klart effektmål, og hvor indsatsens målgruppe er relativt bred, og hvor man heller ikke kender indsatsens omkostninger.

Beregningen er usikker, fordi effektmålet for indsatsen er uklart. Når indsatsens effektmål er uklart, er det ikke let at sammenligne med det effektmål, der er for de relevante målgrupper i SØM. Beregninger viser således et generelt billede af de økonomiske konsekvenser af en indsats over for mennesker med psykisk sygdom og samtidigt misbrug, men det er ikke muligt at knytte resultaterne til forløbsprogrammet.

Beregningen kan derved anvendes til at få et overordnet indtryk af niveauet for indsatsens mulige økonomiske konsekvenser. Hvis der på et senere tidspunkt kommer mere præcise oplysninger om målgruppe, omkostninger og effekter, vil SØM kunne anvendes til mere præcise beregninger.

Bilag 1 Økonomiske konsekvenser som medregnes i SØM

SØM gør det muligt at medregne budgetøkonomiske konsekvenser på en række forskellige ydelser og aktiviteter inden for den offentlige økonomi. For alle disse konsekvenser er der estimater i vidensdatabasen for de målgrupper, der findes i SØMs vidensdatabase.

Nedenfor i Bilagstabel 1.1 vises en oversigt over de konsekvenser, der er med i beregningen i eksemplet i dette notat.

Bilagstabel 1.1 Oversigt over medregnede konsekvenser

<i>Sundhedsydelser</i>	<i>Sociale serviceydelser</i>	<i>Kriminalforsorg m.m.</i>
Forbrug af sundhedssystemets ydelser omfattende: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sygesikringskontakter, almen praksis ▪ Sygesikringskontakter, andre ▪ Somatisk sygehusindlæggelse ▪ Somatisk ambulans behandling ▪ Somatisk skadestue ▪ Psykiatrisk sygehusindlæggelse ▪ Psykiatrisk ambulans forløb ▪ Psykiatrisk skadestue 	Kategorien indeholder ydelser efter serviceloven samt misbrugsbehandling. De inkluderede ydelser og aktiviteter er: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Alkoholmisbrugsbehandling ▪ Stofmisbrugsbehandling, døgn ▪ Stofmisbrugsbehandling, dag ▪ Herberg og forsorg 	Konsekvenser inden for politi, retsvæsen og kriminalforsorg omfatter: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Fængselsdage ▪ Dom for volds- og sædelighedsforbrydelser ▪ Dom for indbrud, tyveri og hærværk ▪ Dom for færdselsloven og andre særlove
<i>Indkomstoverførsler</i>	<i>Uddannelse</i>	<i>Beskæftigelsesindsats</i>
De inkluderede overførsler omfatter: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kontanthjælp ▪ Førtidspension ▪ Uddannelseshjælp, inkl. SU ▪ Øvrige overførsler, fx dagpenge, sygedagpenge og revalidering 	Uddannelse er samlet i en kategori i SØM: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ungdomsuddannelser og videregående uddannelser 	Den aktive beskæftigelsesindsats indeholder en kategori i SØM: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vejledning og opkvalificering
<i>Skat af indkomst</i>		
Konsekvensen for indkomstkatten opgøres for følgende indkomsttyper: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Indkomstoverførsler ▪ Beskæftigelse 		